

Fonètica i Fonologia de l'Espanyol

Codi: 100587
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500248 Llengua i Literatura Espanyoles	OB	2	1
2501801 Estudis de Català i Espanyol	OB	3	1
2501910 Estudis d'Anglès i Espanyol	OB	3	1
2504012 Estudis d'Espanyol i Xinès: Llengua, Literatura i Cultura	OB	3	1

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Carme de la Mota Gorriz
Correu electrònic: Carme.DeLaMota@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: No
Grup íntegre en espanyol: Sí

Equip docent

María Jesús Machuca Ayuso
Antonio Ríos Mestre

Prerequisits

Recomanacions:

L'estudiant ha de conèixer els fonaments i les eines metodològiques necessàries per assolir una formació bàsica en la fonètica i fonologia de la llengua espanyola.

Ha de saber gestionar la bibliografia i la informació, i interpretar-les d'una manera crítica.

Ha de saber escriure correctament un text científic.

Objectius

L'objectiu d'aquesta assignatura és familiaritzar els alumnes amb les nocions bàsiques de fonètica i fonologia, partint dels coneixements generals adquirits a l'assignatura *Introducció a la Llengua Espanyola*, a primer curs. Es pretén que l'estudiant sigui capaç de descriure el sistema fonètic i fonològic de l'espanyol, que li donarà els fonaments per poder aprofundir en aquestes matèries a les assignatures *Estudis fònics de l'espanyol*, *Perspectives i problemes* i *Problemes de fonologia experimental*.

Competències

Llengua i Literatura Espanyoles

- Descriure l'estructura de la llengua espanyola i distingir-ne els aspectes sistemàtics i normatius.
- Identificar el component de la gramàtica al qual pertanyen els fenòmens lingüístics bàsics de l'anàlisi de la llengua espanyola (fonètica, fonologia, morfologia, sintaxi, lèxic, semàntica i discurs).
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

Estudis de Català i Espanyol

- Descriure l'estructura de la llengua espanyola i distingir-ne els aspectes sistemàtics i normatius.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

Estudis d'Anglès i Espanyol

- Descriure l'estructura de la llengua espanyola i distingir-ne els aspectes sistemàtics i normatius.
- Emmarcar tipològicament els principals fenòmens de la llengua espanyola i relacionar-los amb fenòmens similars d'altres llengües romàniques.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

Estudis d'Espanyol i Xinès: Llengua, Literatura i Cultura

- Analitzar les principals propietats fonètiques, fonològiques, morfològiques, sintàctiques, lèxiques i semàntiques de la llengua espanyola i del xinès mandarí.
- Descriure els fonaments lingüístics en els quals se sustenten els estàndards de l'espanyol i del xinès mandarí.
- Introduir canvis en els mètodes i els processos de l'àmbit de coneixement per donar respostes innovadores a les necessitats i demandes de la societat.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Utilitzar amb precisió les tècniques de recopilació, organització i ús de la informació i documentació.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar estructures lingüístiques de l'espanyol.
2. Analitzar les estructures lingüístiques de l'espanyol.
3. Construir textos normativament correctes.
4. Descriure i identificar el sistema fonètic i fonològic de la llengua espanyola
5. Descriure i identificar el sistema fonètic i fonològic de la llengua espanyola.
6. Fer prediccions i inferències sobre el contingut d'un text.
7. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic.
8. Fer servir les eines digitals per recollir, classificar, interpretar i analitzar dades rellevants relacionades amb l'estudi de la llengua.
9. Identificar els errors normatius, estilístics o argumentatius d'un text.
10. Identificar situacions que necessiten un canvi o millora.
11. Interpretar la paraula des dels diferents nivells d'anàlisi lingüística.

12. Realitzar prediccions i inferències sobre el contingut d'un text.
13. Utilitzar els recursos necessaris, tant digitals com no digitals (bases de dades, repositoris de textos, diccionaris, obres de referència), per analitzar qualsevol document, oral o escrit, des del punt de vista lingüístic.

Continguts

— L'assignatura està constituïda per 8 blocs temàtics.

1. Descripció articulatòria de les vocals i les consonants

Paràmetres articulatoris per a la classificació de les vocals: obertura oral i posició de la llengua. Paràmetres articulatoris per a la classificació de les consonants: mode d'articulació, lloc d'articulació i sonoritat.

2. Descripció acústica de les vocals i les consonants

Paràmetres acústics per a la classificació dels sons: sons periòdics i aperiòdics. Relacions entre les característiques articulatòries i acústiques.

3. La transcripció fonètica

Els alfabet fonètics: l'alfabet de la Revista de Filologia Espanyola (RFE) i l'Alfabet Fonètic Internacional (AFI).

4. Els fenòmens prosòdics

L'accent. L'entonació. Les juntures i pauses.

5. El sistema fonològic de l'espanyol

Del so al fonema. Fonemes i al·lòfons. Contextos i distribucions. Factors de variació.

6. Caracterització dels fonemes de l'espanyol mitjançant trets distintius

Descripció física i trets distintius. Tipus de sistemes de trets i la seva aplicació a l'espanyol.

7. La síl·laba

La síl·laba com a unitat fonològica. Divisió sil·làbica i estructura. Nucli i marges. Grups vocàlics i consonàntics.

8. Processos fonològics de l'espanyol

Els sons en contacte. La representació dels processos fonològics de l'espanyol.

Metodologia

(1) Un 35% d'activitats dirigides

Aquestes activitats dirigides han de respondre a una programació horària predeterminada, que requereix la direcció presencial del professorat i que està especificada en hores a l'apartat anterior. A més, s'ha de tenir en compte que aquestes activitats estan distribuïdes en classes teòriques (17,5%) i discussió de documents de diferent tipus (17,5%).

(2) Un 10% d'activitats supervisades

S'entén per activitat supervisada aquella que programa el professorat per a que l'alumnat treballi de manera autònoma, però amb la supervisió del professorat. Aquestes es realitzaran abans que les activitats autònomes

per tal que el professorat observi si l'alumnat és capaç de treballar independentment. En cas contrari, el professorat li suggerirà els aspectes que ha de reforçar per portar a terme la següent activitat.

(3) Un 50% d'activitats autònomes

En aquestes activitats s'ha de tenir en compte les hores d'estudi i la preparació de les proves avaluables, que l'alumne ha de fer de manera autònoma. Es preveuen en total unes 75 hores dedicades a aquestes activitats. Les activitats autònomes es veuran reflectides en la realització de tres exercicis presencials avaluables: un relacionat amb l'apartat de fonètica; un altre, amb el de fonologia, i una transcripció fonètica. Aquests treballs seran part de les activitats d'avaluació.

(4) Un 5% d'activitats d'avaluació

El professorat avaluarà aquesta assignatura de manera continuada mitjançant els exercicis presencials abans esmentats, però també requereix la realització d'una prova escrita al final del període docent per avaluar, a més dels continguts, la forma d'expressar-se que té l'alumnat. No hem d'oblidar que es tracta d'una assignatura que pertany a la matèria "Llengua Espanyola".

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classe magistral	26,5	1,06	4
Resolució d'exercicis	26	1,04	4, 6, 7
Tipus: Supervisades			
Preparació de les activitats d'avaluació	5	0,2	4, 6, 7
Supervisió i revisió d'exercicis	10	0,4	3, 4, 6, 7
Tipus: Autònomes			
Ampliació de coneixements	15	0,6	4, 6
Cerca de referències bibliogràfiques	15	0,6	4
Preparació d'exercicis	15	0,6	4, 6, 7
Preparació d'activitats de comprensió lectora	15	0,6	4, 6
Preparació d'activitats de producció escrita	15	0,6	3, 4, 6, 7

Avaluació

Avaluació

L'alumnat s'ha de presentar a totes les activitats d'avaluació. Per aprovar l'assignatura, la nota final ha de ser com a mínim un 5, un cop s'hagi aplicat la suma dels percentatges.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

S'assignarà un "no avaluable" quan les evidències d'avaluació que s'hagin aportat equivalguin a un màxim d'una quarta part de la qualificació total de l'assignatura.

Després de presentar cada activitat avaluativa, el professor o professora informará l'alumnat (a Moodle) del procediment i data de revisió de les qualificacions.

Recuperació. Activitats no realitzades o suspeses

Podrà accedir a la recuperació qui s'hagi presentat a activitats el pes de les quals equivalgui a un 70% o més de la qualificació final i que hagi tret una qualificació mitjana ponderada de 3,5 o més.

La recuperació es farà mitjançant una prova addicional en el període de recuperació fixat per la Facultat, considerant el que queda recollit a l'apartat de recuperació.

L'alumnat que es presenta a recuperació i supera la prova obtindrà una nota final de 5.

No hi haurà proves addicionals per a pujar la nota final.

Irregularitats en les activitats d'avaluació

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exercici de fonologia	25%	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12
Exercici de fonètica	25%	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12
Prova de transcripció fonètica d'un arxiu d'àudio, comentari de les articulacions del parlant	10%	1,5	0,06	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13
Prova escrita dels continguts teòrics	40%	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12

Bibliografia

ALARCOS, Emilio (1950). *Fonología española*. Madrid: Gredos (Biblioteca Románica Hispánica, Manuales 1), 1965 4a ed. ampliada y revisada.

ALCINA, Juan - BLECUA, José Manuel (1975). *Gramática española*. Ariel, Barcelona.

Alfabeto fonético de la RFE, *Revista de Filología Española* II, 1915, pp. 374-376.

ALCOBA, Santiago - MURILLO, Julio (1998). "Intonation in Spanish", en Daniel Hirst y Albert di Cristo (Eds.), *Intonation Systems, A Survey of Twenty Languages*, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 152-166.

ALVAR, Manuel (1999). *Manual de dialectología hispánica. El español de España*. Barcelona: Ariel.

ALVAR, Manuel (2000). *Manual de dialectología hispánica. El español de América*. Barcelona: Ariel.

CANELLADA, María Josefa - MADSEN, John Kulhmann (1987). *Pronunciación del español. Lengua hablada y literaria*. Madrid: Castalia.

CONTRERAS, Heles - LLEO, Conxita (1982). *Aproximación a la fonología generativa. Principios teóricos y problemas*. Barcelona: Anagrama.

CHOMSKY, Noam - HALLE, Morris (1968). *The Sound Pattern of English*. New York: Harper & Row. Trad cast de José Antonio Millán: *Principios de fonología generativa*. Madrid: Fundamentos, 1979.

DE-LA-MOTA, Carme (2009). "El análisis fonético y fonológico de la lengua oral. Tendencias y retos actuales", en DE-LA-MOTA, Carme y Gemma PUIGVERT (Eds.), *La investigación en Humanidades*, Madrid, Biblioteca Nueva., pp. 149-170.

DE-LA-MOTA, Carme - RÍOS, Antonio (1993). "Problemas en torno a la transcripción fonética del español: los alfabetos fonéticos propuestos por IPA y REFE y su aplicación a un sistema automático", *Actas Universitatis Wratislaviensis*, 1660, *EstudiosHispanicos*, IV, 1995, pp. 97-109.

D'INTRONO, Francesco - DEL TESO, Enrique - WESTON, Rosemary (1995). *Fonética y fonología actual del español*. Madrid, Cátedra.

GARRIDO, Juan María - MACHUCA, María Jesús - DE-LA-MOTA, Carme (1998). *Prácticas de Fonética. Lengua Española I*. Bellaterra, Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.

GIL FERNÁNDEZ, Juana (1988). *Los sonidos del lenguaje*. Madrid: Ed. Síntesis.

GIL FERNÁNDEZ, Juana (2007). *Fonética para profesores de español de la teoría a la práctica*. Madrid: Arco Libros.

HARRIS, James Wesley (1969). *Spanish Phonology*. Cambridge: The MIT Press. Trad cast de Aurelio Valverde: *Fonología generativa del español*. Barcelona: Planeta, 1975.

HARRIS, James Wesley (1983). *Syllable Structure and Stress in Spanish. A Nonlinear Analysis*. Cambridge: MIT Press. Trad. cast. de Olga Fernández Soriano: *La estructura silábica y el acento en español*. Visor, 1991.

HIDALGO, Antonio - QUILIS, Mercedes (2004). *Fonética y Fonología Españolas*. Valencia: Tirant lo Blanch, 2ª ed. corr. y aum.

IRIBARREN, Mary C. (2005). *Fonética y Fonología Españolas*. Madrid: Editorial Síntesis.

JAKOBSON, Roman - HALLE, Morris (1956). *Fundamentals of Language*. The Hague: Mouton (*lanua Linguarum*). Trad. cast. de Carlos Piera: *Fundamentos del lenguaje*. Madrid: Ayuso, 1980 3a ed. Trad. cat. de J. Llisterri: *Fonaments del llenguatge*. Barcelona: Empúries (Biblioteca Universal Empúries, 5), 1984.

LLISTERRI, Joaquim (1996). "Los sonidos del habla", en Martín Vide (ed.) *Elementos de Lingüística*. Barcelona: Octaedro Universidad.

MARTÍNEZ CELDRÁN, Eugenio - FERNÁNDEZ PLANAS, Ana María (2007). *Manual de fonética española*. Barcelona: Ariel.

NAVARRO TOMÁS, Tomás (1918). *Manual de pronunciación española*. CSIC: Madrid. 21ª edición, 1982.

NAVARRO TOMAS, Tomás (1945). *Manual de entonación española*. New York: Hispanic Institute. 4ª edición: Madrid: Guadarrama (Punto Omega, 175), 1974.

OBEDIENTE, Enrique (2007). *Fonética y fonología* (3a ed.). Mérida: Consejo de Publicaciones, Facultad de Humanidades y Educación, Universidad de Mérida. (Primera edición: 1998).

PALACIOS, Azucena (coord.) (2008). *El español en América*. Barcelona: Ariel.

PENAS IBÁÑEZ, María Azucena (2014). *Panorama de la fonética española*. Madrid: Arco-Libros.

QUILIS, Antonio (1981). *Fonética acústica de la lengua española*. Madrid: Gredos (Biblioteca Románica Hispánica, Manuales, 49).

QUILIS, Antonio (1993). *Tratado de fonología y fonética españolas*. Madrid: Gredos (Biblioteca Románica Hispánica, Manuales, 74).

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2011). *Nueva Gramática de la Lengua Española: Fonética y Fonología* y el DVD *Las voces del español: tiempo y espacio*, Madrid: Espasa.

SCHANE, Sanford A. (1973). *Generative Phonology*. Englewood Cliffs: Prentice Hall. Trad. cast. de E Franquesa: Introducción a la fonología generativa. Barcelona: Labor, 1979.

Programari

- Audacity (<https://www.audacityteam.org>)
- Praat: doing phonetics by computer (<https://www.fon.hum.uva.nl/praat>)